

Verlag

statencommissie

Conceptverslag van de openbare vergadering van de Commissie Bestuur, gehouden in de Louise de Colignyzaal van het Provinciehuis te Middelburg op 21 oktober 2016 van 14.00 – 16.10 uur

Voorzitter:	H.J. van Geesbergen
Aanwezig zijn de (plv.) leden:	C.W. Bierens, V.L. Bosch, R.M. Haaze, J.A.M. van Hertum, J.L. Kool-Blokland, G. Lernout, A. Pijpelink, G.D. Roeland, G.W.A. Temmink, G. van Unen, J. van de Velde, A.G.M. Veraart, J.H. Verburg en R.A. Viergever
Tevens zijn aanwezig:	J. de Bat en A.J. van der Maas (GS), J. Kruit (Decontamination Services) en T. Vrijdag (Van Citters Beheer) en M.E. Trimpe (commissiegriffier)
Afwezig zijn de leden:	T. van Gent, C.M. Hurkens, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, R. Muste en W. Willemse

1 Opening en mededelingen van de voorzitter

De voorzitter meldt de afwezigen en hun eventuele vervanging.

2 Brief GS van 11 oktober 2016 met verzoek informatie-uitwisseling over Thermphos via besloten commissievergadering - 16015404

De voorzitter concludeert dat de commissie kennisneemt van deze brief.

3 Brief GS van 21 oktober 2016 over informatiebijeenkomst stand van zaken project Thermphos - 16016283

De voorzitter concludeert dat de commissie kennisneemt van deze brief.

4 Informatieverstrekking door GS over Thermphos

De heer De Bat (GS) licht aan de hand van een presentatie het traject rond de sanering van Thermphos toe. Het was geen eenvoudige beslissing hoe deze sanering aan te pakken. Het duurde lang voordat de betrokken partijen tot een besluit kwamen, waardoor beheerskosten van circa een miljoen euro per maand bleven doorlopen. Uiteindelijk is besloten tot sanering, en is de inschrijving door Decontamination Services BV (DS) gevolgd door een turnkey-overeenkomst. Deze overeenkomst ligt nog steeds op tafel. De provincie heeft middelen beschikbaar gesteld voor de beheerskosten, evenals het ministerie van I&M. Hier liggen ook statenbesluiten aan ten grondslag. De rolverdeling van de partijen bij deze sanering is als volgt. Van Citters Beheer (VCB) is opgericht als volledige dochter van Zeeland Seaports (ZSP), eigenaar van de grond. Decontamination Services BV voert het werk uit. De belangrijkste reden om als provincie in deze zaak te stappen ligt in de verantwoordelijkheid als toezichthouder. De turnkey-overeenkomst geeft helder aan wie wat doet. De planning was dat in mei 2016 de eerste fase van de sanering gereed zou zijn. Met een zeer ernstige vertraging werd geen rekening gehouden. De sanering is een innovatief en complex proces. Externe deskundigen van diverse zijden zijn ingeschakeld om organisatie en proces te beoordelen. Duidelijk werd dat er geen andere keuze is. Onder de huidige Nederlandse regelgeving is er geen alternatief voor het ter plaatse verbanden van het fosforslib. Het proces is gestart, cruciaal is het overbrengen van het fosforslib naar de calcineeroven (calciner). De sanering is uit financiële overwegingen gesplitst in twee fasen. Fase 1 is veiligstellen van het gebied met middelen van de curator, waarvoor de provincie zich verantwoordelijk voor voelt. Fase 2 betreft de verdere sanering, zodat het gebied opnieuw kan worden uitgegeven. Hiervoor heeft Zeeland Seaports een business case gemaakt om met de mogelijke opbrengsten – eventueel voorgefinancierd - de vervolgsanering uit te voeren. Vooralsnog gaat spreker ervan uit dat deze knip goed mogelijk is.

In september is voor het laatst de stand van zaken gemeld. In de laatste twee weken is echter veel in een stroomversnelling geraakt. Spreker noemt het aanpassen van de organisatie, waarbij VCB en DS meer als een bedrijf te werken. De heer Vrijdag is per 1 oktober als operationeel directeur van VCB benoemd. Het college wil nu delen welke risico's op dit moment worden gezien. Er is geen zicht op de afronding van fase 1; er zijn verzoeken voor meerwerk en de beheerskosten ad 700.000 euro lopen door. De verzoeken tot meerwerk worden op dit moment tegengehouden, omdat zij niet binnen de turnkey-overeenkomst (TKO) passen. Er zijn 20 oktober wel vervolgspraken gemaakt. Op operationeel en organisatorisch niveau wordt ánders, met name samen, naar veiligheids- en managementsonderwerpen gekeken. Uiterlijk 15 december moet er een plan liggen hoe de sanering wél kan worden uitgevoerd, inclusief een financiële raming. Gevraagd is wat er gebeurt als nu met de sanering wordt gestopt. Dan is nog steeds beheer nodig, want de veiligheid vraagt dat. In 2012 is dit traject gestart in overleg met het rijk. Gisteren is het rijk geïnformeerd en gevraagd hoe dit samen op te lossen. Het Statenvoorstel behelst het beschikbaar stellen van middelen voor de komende maanden. Voor het uitvoeren van lopende zaken is voldoende liquiditeit nodig. Tot het moment dat het plan van aanpak er is, kan er dekking worden gevonden uit het budget voor bodemsanering, alsmede door de scope van de TKO aan te passen. Met dat laatste wordt een deel van de sloop naar de 2^e fase gebracht en een miljoen vrijgemaakt.

Mevrouw Pijpelink (PvdA) vindt wat nu wordt beschreven een ernstige en provincie-overstijgende zaak. Spreekster waardeert dat het college zo op de hoogte houdt. Wat is er de afgelopen maand gebeurd, dat nu deze harde boodschap wordt gedeeld? Dit is een maatschappelijk probleem; Zeeland hoeft dit toch niet alleen op te lossen?

De heer Bosch (PVV) geeft aan dat voor zijn fractie de veiligheid van groot belang is. Wordt bij de verbranding van het fosforslib gecontroleerd wat zich in de uitgestoten gassen bevindt? Wordt bijgehouden hoeveel incidenten op het terrein plaatsvinden en heeft dit geleid tot vertraging? Is er een minimumvariant voor het veiligstellen van het terrein?

De heer Bierens (VVD) is ontgoocheld, mede doordat het beeld een maand geleden anders leek te zijn. In de risicoparagraaf van de begroting 2017 staat voor Thermphos een worstcasescenario van tien miljoen euro genoemd. Daar lijkt het niet bij te blijven. Hoe komt het dat de provincie voor deze situatie staat, hoe zit het met het functioneren van medewerkers en degenen die toezicht hebben gehouden? Wat is minimaal nodig? Spreker wil niet weglomen voor verantwoordelijkheden, maar hij vraagt zich wel af waar deze nu eigenlijk liggen. De provincie voelt zich verantwoordelijk uit het oogpunt van toezicht en veiligheid, maar is niet aansprakelijk voor wat in het verleden is misgegaan. Mevrouw Van Unen (SP) herinnert aan de discussies in de Staten over dit onderwerp. Een aantal fracties wilde destijds een voorziening voor de sanering creëren, waar het college niet voor voelde. Is het mogelijk de curator aan te spreken? Hoe groot is het vertrouwen in een bijdrage van het rijk? Er lijkt immers weinig animo in Den Haag te zijn om iets voor de provincie te doen. In welke fase zit het verwijderen van het radioactieve materiaal? Als dat voor risico van ZSP is, is er kans dat de provincie als aandeelhouder ook dan wordt aangesproken.

De heer Van de Velde (SGP) vindt dat de zorgen van de afgelopen jaren nu waarheid zijn. Waarom is nu wel half december een plan van de aannemer te verwachten? De provincie heeft een overeenkomst gesloten met ZSP en de curatoren. Eventuele meerkosten in de eerste fase zouden voor risico van de provincie zijn. Spreker benadrukt de noodzaak van een harde en zakelijke insteek in dit traject. Loopt de provincie niet de eigen verantwoordelijkheid voorbij? De termsheet spreekt van zo'n 76 tot 96 miljoen euro voor beide fasen. Hoe groot kan het bedrag nog worden? Wanneer de aannemer strak aan de overeenkomst gehouden wordt, rest nog het doorlopende bedrag aan beheerskosten à zeven ton per maand. De SGP-fractie is van mening dat er verder geen provinciaal geld naar toe moet. Eerder is gesproken over scenario's, maar de gedeputeerde geeft aan dat er nog steeds geen zicht is op de omvang van de risico's. Hij begrijpt dat VCB dat inhoudelijk niet goed kan inschatten, maar de provincie moet dit wel kunnen. Dat vraagt de governance ook. Kan er binnen twee tot drie weken schriftelijk en eventueel via een extra commissievergadering nadere informatie worden verstrekt over waar de verantwoordelijkheden liggen en de mogelijke scenario's, los van het plan dat aannemer gaat aanleveren.

Mevrouw Kool-Blokland (CDA) waardeert dat de Staten steeds zijn meegenomen in het proces. In mei zou de sanering opgeleverd worden, maar dat nu blijkt dat er geen oplossingsrichting is vindt spreekster schokkend. Kan de opmerking 'binnen de huidige regelgeving' nader worden toegelicht? Een minimale variant van de sanering zou goed genoeg moeten zijn. Waarom heeft het rijk zich teruggetrokken na het mislukken van de doorstart? Is milieuschuld een boedelschuld, en waarom heeft de curator 'maar' 35 miljoen euro voor de sanering beschikbaar gesteld? De CDA-fractie is voorstander om het strikt noodzakelijke voor de veiligheid te doen, maar wel samen met alle partijen.

De heer Verburg (CU) krijgt de indruk dat tegen beter weten in geprobeerd is de sanering aan te pakken. Het is jammer dat nu blijkt dat het niet binnen het budget gaat lukken. De provincie moet nu kijken hoe het geheel binnen de perken te houden is. Wat is het minimumscenario?

De heer De Bat (GS) antwoordt dat in september is gedeeld welke onzekerheden in het project en de planning zijn. Het project zit echter op het punt dat er niet meer geschoven kan worden in de tijd omdat de middelen ontbreken. De aannemer en daardoor de VCB had verzekerd honderd dagen nodig te hebben vanaf het moment dat de verbrandingsinstallatie zou draaien. Het proces werkt, er wordt echter maar vijf ton per week verwerkt, in plaats van vijf ton per uur. Het grote probleem is de toevoer van de vaten naar de oven. Als de curator de ovens netjes had leeggedraaid, was het probleem er niet geweest. Dit is echter destijds afgekocht in het contract met de curator. Het is niet realistisch te verwachten dat de sanering in december gereed is. Vandaar dat is ingegrepen in het management, en de commissie wordt geïnformeerd door het college. Juist omdat veiligheid voorop staat is het moeilijk om grote stappen te maken. Vergunningverlenende en toezichthoudende instanties volgen alles nauwgezet. Bij een incident wordt het werk stilgelegd, dit heeft echter niet geleid tot grote vertragingen. Voor het vervolg wordt voor 15 december in beeld gebracht wat de taak van de provincie is, wat minimaal nodig is, en wat daarvan de consequenties zijn. De veiligheid blijft het grote punt. Spreker kent de afweging uit 2012 om geen voorziening te vormen onvoldoende. Het is wel verwerkt in de risicoparagraaf.

Mevrouw Van Unen (SP) wijst erop dat het risico destijds eigenlijk vooruitgeschoven is.

De heer De Bat (GS) vervolgt en geeft aan dat het opruimen van radioactief materiaal in beide fases speelt. De ANVS kijkt per keer of een vergunning nodig is. In fase 1 is dat meegenomen in de TKO. Op 15 december ligt er zeker een plan van de aannemer, die dit aan VCB aanlevert. Daarna volgt de aanbieding van het plan door VCB aan het college. De inhoud van het plan, de consequenties alsmede de mate waarin dit plan acceptabel is, is nu nog niet bekend.

De heer Van de Velde (SGP) pleit ervoor niet te wachten op dit plan, maar zelf de scenario's in beeld te brengen.

De heer De Bat (GS) wijst erop dat de provincie met het rijk in gesprek is. De huidige situatie waarin het slib wordt verwerkt is wel een route die leidt naar een veilige situatie.

De heer Van de Velde (SGP) zou de verschillende varianten, los van de inhoud, willen bespreken. De heer De Bat (GS) geeft aan dat hij de aan de slag gaat met de verschillende rollen. Dit is echter niet los van de inhoud van het plan van de aannemer te zien. Spreker wil dat plan voorleggen met mogelijk een alternatief.

De heer Van de Velde (SGP) vindt het essentieel om dit juist uit elkaar te halen: de inhoud en de het in beeld brengen van de verschillende verantwoordelijkheden.

De heer De Bat (GS) vindt dit niet verstandig: de samenhang is te groot. De aannemer moet met een plan komen, daarna volgt het traject met de provincie als toezichthouder en als lid van de RvC van VCB. Verder wordt in beeld gebracht wat mogelijk is als minimumoptie. Dat ligt in december naast elkaar.

De heer Veraart (D66) geeft aan dat het de bedoeling is als provincie zich te beraden op de eigen positie, en weer te geven wat het onderscheid is in verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van provincie, VCB, ZSP en aannemer. Dat is van belang voor ieder plan dat op tafel komt.

De heer De Bat (GS) gaat de positie van de provincie opnieuw in kaart brengen. Daarnaast wordt de positie van het rijk bekeken. Om met dat laatste verder te gaan is juist dat plan van de aannemer nodig.

De heer Veraart (D66) ziet het als juiste route om de positie van de provincie te bespreken. Mogelijk is er dan meer informatie nodig, die niet in openbaarheid kan worden gedeeld.

De heer De Bat (GS) zegt toe om volgende een week op dit punt een notitie op te stellen, waarmee duidelijk wordt gemaakt of het college en de commissie dezelfde perceptie van de twee sporen hebben. De sanering van fosfor moet in Nederland volgens andere, strengere regels verlopen dan in het buitenland. Dat beperkt de opties. Destijds speelde de discussie milieuschuld versus boedelschuld. Die discussie is door de overeenkomst met de curator geparkeerd, maar kan weer geopend worden. In het verleden is onderzoek gedaan naar de uitstoot door Thermphos. Er kan niet gehandeld worden als het niet in de vergunning past, en daar wordt op toegezien. Omwonenden weten waar ze moeten zijn als zij constateren dat iets niet in de haak is.

Tweede termijn

De heer Lernout (50PLUS) is verbaasd dat het zo lang heeft geduurd voordat duidelijk was dat de verwerking niet snel genoeg gaat. Kunnen de aanwezige deskundigen dit nader toelichten?

De heer Veraart (D66) vraagt of mogelijke openingen in regelgeving voor het oplossen van dit grote maatschappelijke probleem met het rijk besproken kunnen worden. Spreker wacht de notitie om de vraagstelling vanuit de commissie helder te krijgen af, en geeft in overweging een vertrouwelijk informatieronde te beleggen.

Mevrouw Kool-Blokland (CDA) vult aan dat de indruk wordt gewerkt dat het proces niet onder controle is. Door het lage tempo is niet bekend wanneer de sanering afgerond is. Zij pleit niet voor onverantwoorde versoepeling, maar wil wel dat het rijk in oplossende zin gaat meedenken.

De heer Bierens (VVD) wil een goede oplossing in overeenstemming met de positie van de provincie. Daarin moet een harde lijn worden gekozen. Dat het beeld nu opeens veranderd is blijft

spreker verbazen. Het procedé werkt te langzaam, is dat nog te intensiveren? Een besloten bijeenkomst kan hij ondersteunen als dat doelmatig is en recht doet aan de positie van de Staten. De heer Haaze (PVV) vraagt herziening van de risicoparagraaf in het Statenvoorstel begroting 2017, dat op 18 november wordt behandeld door Provinciale Staten.

De heer Van de Velde (SGP) vraagt wat nu precies leidt tot de vertragingen in het verwerkingsproces. De memo ten behoeve van de informatie over de eigen positie ziet hij tegemoet. Ook spreker wil dit in beslotenheid met de gedeputeerde bespreken.

Mevrouw Pijpelink (PvdA) zou eveneens graag de aanwezige deskundigen horen. Wat vinden de verschillende partijen een goede oplossing? De PvdA-fractie wil dit probleem niet doorschuiven naar volgende generaties.

De heer Temmink (GL) sluit hierbij aan. Spreker wijst op de regelmatige waarschuwingen door zijn fractie over het saneringsproces, zowel qua financiën als veiligheid als milieu. Het tweesporentraject kan hij onderschrijven. Het transport van het slib naar de calcineeroven lijkt de crux te zijn. Kan dat worden toegelicht? Kan binnen het business plan inzicht worden gegeven in de kosten voor het verwijderen van radioactief materiaal?

De heer De Bat (GS) antwoordt omtrent eventuele openingen in de wet- en regelgeving dat juist daarvoor het overleg met de ministeries van EZ en I&M is herstart. Spreker benadrukt dat veiligheid altijd voorop staat. Het gaat inderdaad om het tempo van het verbranden. De aannemer kan uitleggen waar hij in de praktijk voor staat, waardoor het moment van gereed zijn steeds verder verschuift. Het aanpassen van de risicoparagraaf is niet goed mogelijk, zolang niet helder is om welke bedragen het gaat. Spreker zegt toe dit voor te leggen aan de accountant en diens antwoord voor 18 november aan de Staten te zenden.

De heer Vrijdag licht toe dat de substantie in de tanks in de loop van de jaren is gescheiden in een lagen met verschillende samenstellingen. Dat moet gehomogeniseerd worden, verpompt en gefilterd. Die filterpers loopt echter steeds vast. Vanuit de filterpers gaat het mengsel naar de calciner. Het is een serie van stappen met elk zijn eigen technische problemen. Dat vraagt tijd.

De heer Verburg (CU) vraagt naar de samenstelling van het slib.

De heer Vrijdag geeft aan dat het gaat om wisselende samenstellingen die zoveel mogelijk worden gehomogeniseerd met behulp van verschillende technieken. Na verbranding blijft er water, inert materiaal en ook zuivere fosfor over. Fosforprocessen zijn echter buitengewoon ingewikkeld.

De heer Lernout (50PLUS) vraagt wat voor organisatie de heer Vrijdag heeft aangetroffen.

De heer Vrijdag constateerde dat VCB en DS gescheiden werken als toetsende opdrachtgever enerzijds en uitvoerende aannemer anderzijds. Hij heeft zelf de voorkeur om dichter bij elkaar te zitten.

De heer Kruit (DS) geeft aan dat het saneringsprobleem niet een onoplosbaar probleem is. Het vergt alleen veel tijd om de processen te ontwikkelen. Wanneer het mis zou gaan bij het bedrijf is er een groot probleem met een zware milieubelasting. De fosfor moet onder de stikstof worden gehouden om te voorkomen dat fosfor in brand vliegt. Daarvoor zijn ervaren en gemotiveerde operators nodig. Hij spreekt zijn waardering voor deze mensen uit. Veel langer dan dat DS had kunnen voorspellen is de aannemer bezig geweest met de technische ontwikkeling van het proces. Het gaat om fosforafval, en er zijn in de nadagen van het bedrijf waarschijnlijk bedrijfsvreemde afvalstoffen in de tanks terechtgekomen. Dat wordt nader geanalyseerd. Homogeniseren van mengsels met verschillende soortelijke gewichten is mogelijk, essentie is dat de opdracht is zo snel mogelijk het afval te verwerken. Deskundigen die ernaar gekeken hebben, zien ook niet of en hoe het proces anders kan. Nu de calciner draait, komen andere punten boven tafel. Omschakelen naar een 'wij'-cultuur is een grote bijdrage aan de oplossing. De voortgang is gebaat met een goede discussie, waarbij elke partij een eigen rol heeft. Spreker licht enkele incidenten met letsel uit de afgelopen periode toe. Regelmatig worden er fosfortrainingen gedaan, een groot probleem is dat voor het omgaan met fosfor normale menselijk reflexen contraproductief zijn. Door VCB is veel druk gezet om snel het afval te verwerken. Spreker is rond de zomer hierbij betrokken en werd geconfronteerd met uitspraken met te optimistische verwachtingen over de doorloop van het proces. Hij heeft op dat moment VCB geïnformeerd. Het is goed dat de organisaties nu aan elkaar worden gekoppeld: VCB en DS hebben elkaar hard nodig.

De heer Bosch (PVV) vraagt of het belangrijkste probleem is dat Thermphos in de nadagen vreemde dingen heeft gedaan. Is er veel verloop is bij het personeel?

De heer Kruit (DS) antwoordt dat fosfor geld waard is. Het slib kwam in een afvaltank terecht omdat het niet meer te verkopen was door o.a. radioactiviteit. Ook is er asbest in de fabriek aangetroffen. Er is ook afval van andere Thermphos-fabrieken naar Zeeland overgebracht. Het is zeker moeilijk om mensen enthousiast te houden.

Mevrouw Kool-Blokland (CDA) vraagt of de heer Kruit (DS) mogelijkheden ziet om het proces te verbeteren tot een constante en grotere stroom.

De heer Kruit (DS) geeft aan dat daartoe absoluut de intentie bestaat. Versnelling is altijd technisch mogelijk, maar in dit geval beperkt de capaciteit voor het afvangen van fosforzuur het tempo. Het

bouwen zou een dure oplossing voor een korte periode zijn. In de rapportage die wordt aangeleverd zal staan waaraan gedacht wordt.

De heer Temmink (GL) spreekt namens de fracties de waardering uit voor de mensen die deze sanering uitvoeren. Licht er op 15 december een plan en komen de door de commissie genoemde punten daarin terug?

De heer Kruit (DS) bevestigt dat, hoewel niet alles tegemoet gekomen kan worden. Het bedrijf realiseert zich ook dat de Staten steeds goed en eerlijk op de hoogte gehouden moeten worden. Ook na 15 december is dit een voorwaarde om goed met elkaar verder te gaan.

De voorzitter constateert dat hiermee veel informatie is gedeeld ten behoeve van het bespreken van het statenvoorstel.

5 Statenvoorstel sanering Thermphos - DIO-ONTW-097

De voorzitter vraagt of de commissie kan adviseren dit voorstel op 4 november te agenderen voor Provinciale Staten.

De heer Bierens (VVD) geeft aan dat er nog behoefte is aan aanvullende informatie, misschien middels een extra commissievergadering. Het kan onder voorbehoud worden geagendeerd.

De heer Veraart (D66) vindt 4 november geen verstandige keuze gezien de beperkte tijd. 18 november vindt hij niet bezwaarlijk.

De heer Temmink (GL) wijst erop dat op korte termijn een bedrag beschikbaar gesteld moet worden, omdat er naders nog grotere problemen ontstaan.

De heer Van de Velde (SGP) vraagt of het voorstel ongewijzigd aan PS voorgelegd kan worden. Er moet immers tot het plan er is in december worden doorgewerkt. Is er geen enkele pot waaruit de kosten tot 31 december kan worden gedekt?

De heer De Bat (GS) dringt erop aan dat PS minimaal besluiten over het eerste punt van het dictum van het voorstel, te weten de middelen van I&M die nog via een begrotingswijziging beschikbaar gesteld moeten worden. Behandeling op 18 november leidt mogelijk tot liquiditeitsproblemen. Als er nog vragen zijn, zegt spreker toe deze voor 4 november te beantwoorden.

De voorzitter concludeert dat het voorstel kan worden geagendeerd voor de statenvergadering van 4 november. Eventueel kan het Presidium voorafgaand aan de statenvergadering besluiten het voorstel af te voeren.

6 Sluiting

De voorzitter sluit om 16.10 uur de vergadering.